

Příčetnost a opilost.

I. Co se týče pojmu příčetnosti, prohlašuje Binding, že je těžko podati pozitivní definici příčetnosti, a proto že pokouší se zákonodárství podati ji spíše negativně, avšak vada je tu zase ta, že kasuistické vypočtení případů nepřičetnosti nemůže býti úplným. Lisst definuje příčetnost jako trestně právní způsobilost k činům. Rozumíme-li způsobilost k činům ve smyslu právnickém způsobilost předsevzítí činy, s nimiž právo spojuje právní účinky, bude příčetnost způsobilostí předsevzítí činy, jež právo trestním stíháním ohrožuje. Osoba musí tedy (má-li býti z činu trestního práva) předsevzítí čin ze své svobodné vůle (tedy bez cizího nátlaku neb donucení) a musí zároveň býti si toho vědoma, že čin, který předsebere, je činem trestním.

Příčetnost tedy předpokládá rozumnou a svobodnou vůli, kterou arcíť má jen člověk duševně normální.

Důvody nepřičetnosti mohou tedy vzniknouti, když normální duševní stav člověka ještě není vyvinut neb když duševní jeho síly jsou trvale neb dočasně porušeny. Možno tudíž vřaditi příčiny nepřičetnosti do těchto kategorií:

1. Duševní síly člověka nejsou ještě normálně vyvinuty. Sem spadají opět případy dva:

a) Člověk ani tělesně není ještě vyvinut. Důvod nepřičetnosti zakládá se tu v nedostatku věku. Otázku, kdy člověk je tělesně a duševně vyvinut, nelze arcíť zodpověděti povšechně, neboť to řídí se individuální povahou jednotlivce, která u každého téměř různou bývá. Proto bylo by nejspřávnější při každém jednotlivci zvláště vyšetřiti, zdali již tak duševně je vyspělým, by vědom si byl jednání svého a následků jeho; avšak vzhledem k obtížím s tím spojeným upouští zákonodárství od takového postupu a určuje příčetnost dle let.

Rak. zákon trestní rozeznává:

aa) věk dětský do dokonání 10tého roku. V této době pokládá se člověk za nepřičetného, a činy trestní, jichž by se v tomto věku dopustil, přenechávají se kázní domácí (§ 237 tr. z.),

bb) Nedospělost. Činy trestné v tomto věku spáchané, přičítají se pachatelé jako zvláštní přestupek nedospělých, pokud by byly jinak (sc. byl-li by pachatel příčetným) zločiny.

Ostatní činy trestné (tedy přečiny a přestupky) přenechávají se potrestání domácímu, pokud se týče za jistých okolností potrestání policejnímu (§§ 237, 269 lit. a), 273 tr. z.)

cc) Dospělost nastávající dokonáním 14tým rokem. V tomto věku pokládá se člověk za úplně příčetného s tou modifikací, že věk od 14 do 20 let (t. zv. věk mladistvý) jeví některé zvláštní účinky, zejména je všeobecnou polehčující okolností (§ 46 lit. a) tr. z.). Rovněž nemůže býti vyneseno proti osobám mladistvým trest smrti neb doživotního žaláře (§ 52 tr. z.).

b) Člověk je sice tělesně již vyspělým, avšak rozvoj duševní zůstal pozadu za rozvojem tělesným. Síly duševní nevyvinuly se souměrně s rozvojem tělesným, nýbrž utkvěly na jistém stupni nižším, který normálním není. Mluvíme tu o zakrňlosti neb omezenosti duševní, jejíž příčiny mohou býti rozmanity, a kteráž zejména jeví se může jako následek různých nemocí, najmě chorob duševních. Sem patří tedy lidé duchem obmezení a blbí.

2. Člověk je sice tělesně a duševně vyvinut, avšak rozvoj jeho sil duševních byl přerušen. Sem patří zejména lidé šílení (furiosi). Zákon trestní rozeznává v § 2, zda abnormální stav duševní je trvalým či pomíjejícím. Z toho plyne, že furiosi právi jsou z činů trestních, jež spáchali v t. zv. světlých okamžicích (lucida intervalla). Viz čl. okamžiky světlé.

3. Člověk je sice tělesně a duševně normálním, avšak duševní jeho síly jsou dočasně potlačeny. Dočasné potlačení sil duševních nazývá zákon pomatením smyslů (Sinnenverwirrung) a jako zvláštní případ jeho uvádí opojení t. j. zvláštní nálada duševní, přivoděná prostředky omamujícími, najmě však nemírným požitím alkoholu, kde pak mluvíme o opilosti. Avšak pomatení smyslů nemusí býti způsobeno právě opojením, nýbrž může míti původ svůj i v okolnostech jiných na vůli lidské namnoze zcela nezávislých. Uvésti sluší zejména: spánek, horečné nemoci, náměsícnictví a pod. Ovšem čin trestní spáchaný ve stavu takovém je jen tehda beztrestným, když pomatení smyslů dosáhlo takového stupně, že člověk nebyl si vědom ani toho, co činí, aneb aspoň nebyl si vědom toho, že to, co činí je trestným.

Co se týče otázky, jaký má vliv opojení na příčetnost, chceme se zde zmíniti jen o opilosti s podotknutím, že podobné zásady platí i o opojení způsobeném jiným způsobem, než právě nemírným požitím líhovin.

II. 1. Rakouský trestní zákon rozeznává mezi pomatením smyslů a opilostí. Prvější jest pojem širší, jelikož opilostí rozumí se zatemnění vědomí, způsobené nemírným požitím líhových nápojů, kdežto pomatení smyslů obsahuje i případy, kde zatemnění takové jakýmkoli prostředkem bylo způsobeno. Příčetnost ohledně zločinů jest tedy i v těchto případech vyloučena (Herbst str. 65).

2. Jestliže skutek, který by jinak byl zločinem, byl spáchán v opilosti, v níž však se neuvedl pachatel v úmyslu k tomu zločinu směřujícím a nemůže-li proto skutek ten jako zločin býti přičítán, tresce se opilost jako přestupek (§§ 236 a 523 tr. z.). Zákon vylučuje však příčetnost toliko při opilosti nahodilé, jinak nezaviněné (§ 236), neboť z § 2, lit. c) a 3 § 236 tr. z. vysvítá, že opilost pachatelova na trestnost kulposních deliktů vůbec žádného vlivu nemá, jelikož zákon ohledně kulposních deliktů všeobecně žádá užití potřebné péče a pozornosti; možno-li však zjistiti, že úplně opilému zavinění lze přičítati, jestliže dle následků pro každého neb alespoň pro něho zřejmých mohl nahlédnouti, že tím, že uveden by byl v takový stav, mohlo by býti způsobeno ohrožení některého práva, trestním zákonem chráněného, přičítá se mu delikt kulposní. Při činech tudíž, jež zevně jeví se jako zločiny, nelze prostě odmítnouti otázku, zdali úplně opilému vedle »uvedení se v tento stav« vzhledem k výsledku činu v opilosti spáchaného nepadá za vinu ještě jiný moment, na př. že mohl věděti, že svou opilostí způsobí ohrožení nějaké právního statku, jelikož pak čin, pokud zákon dovoluje (jako zejména při zabití a tělesném uškození) tresce se jako delikt kulposní (roz. kas. s. ze dne 3. října 1890 5070, časop. »Jur. Bl.« ze dne 26. srpna 1891).

3. Trestní zákon činí rozdíl mezi

a) opilostí úplnou a neúplnou. Jen opilost úplná může příčetnost pachatelovu vyloučiti. Úplná opilost jest tu však netoliko tehda,

když opilý nemá fyzické svobody (způsobilosť sebeurčení) nebo nemůže posouditi nedovolenosť svého chování. Jedná-li někdo v úplné opilosti nahodilě, nemůže mu nikdy čin jeho býti přičítán jako zločin, neboť trestní zákon označuje opilosť jako jeden způsob pomatení smyslů a tudíž jako důvod vylučující trest, vztažmo zlý úmysl; opilosť však musí býti úplná, t. j. dle slov zákona taková, »ve které pachatel svého jednání si nebyl vědom,« neboť požívání opojných nápojů působí především na intelekt, na sebevědomí; avšak úplná opilosť tvoří důvod trest vylučující nikoli vzhledem k jejímu vlivu na vůli, nýbrž jen pokud ruší vědomí (roz. ze dne 18. ledna 1890 č. 10907, sb. č. 1290).

b) Jak shora bylo podotknuto, dlužno dále rozeznávat mezi opilostí nahodilou čili nezaviněnou a opilostí kulposní. Opilosť jest nahodilá, nezaviněná, byla-li přivoděna lstí někoho jiného nebo příčiněním osoby třetí; kulposní jest opilosť, jestliže se opilý v tento stav uvedl sám.

c) Opilosť jest konečně dolosní, jestliže někdo se v opilý stav uvedl v úmyslu spáchatí určitý delikt (§ 2 ad lit. c). Opilosť vylučuje tudíž zlý úmysl jen tehdy, jestliže se někdo opil bez úmyslu k dotýcnému zločinu směřujícího. Kulposní delikt v úplné opilosti spáchaný jest trestný, pokud lze shledávatí zavinění (culpa) již v okolnosti, že pachatel se opil.

Dolosní přečiny a přestupky, které pachatel v takové opilosti provedl, samy k potrestání jeho z pravidla nepostačí (roz. ze dne 17. května 1890 č. 3730, sb. č. 1348), neboť aby pachatel, který v úplné opilosti nahodilě člověka zabil, mohl býti přičítán přečín (§ 335 tr. z.), k tomu nedostačí, že on svoji opilosť zavinil; pachatel musí též býti schopen posouditi, že jestliže by se uvedl ve stav opilosti, by mohl nebezpečí v tomto zákonném místě naznačené přivoditi nebo zvětšiti (roz. ze dne 3. října 1890, sb. č. 1362).

4. Geyer (viz Holzendorffův Rechtslexikon str. 915) poznamenává, že neúplná opilosť, pokud není dolosní, má býti považována za důvod trest zmenšující nebo zmírňující, podle toho, zdali úplné opilosti vztažmo stavu příčetnosti jest bližší či vzdálenější. Rakouský trestní zákon opilosť neuznává za okolnosť polehčující, toliko při přečinech a přestupcích mluví § 264 ad e) o mocném vzrušení myslí jako okolnosti polehčující.

5. Jako zvláštní přestupek vytýká § 524 »zastaralé opilství« (eingeltete Trunkenheit) při řemeslnících a dělnících, kteří pracují na střeších a lešeních nebo zacházeti mají s předměty vznětlivými, jakož i při oné třídě služebných osob, jichž neopatrnosť snadno požár vzéjíti může.

III. Podobně jako dle obecného trestního zákona tak i dle trestního zákona vojenského vylučuje úplná opilosť bez úmyslu směřujícího k dotýcnému zločinu nebo přečínu způsobená příčetnosť pachatele při zločinu nebo přečínu (§ 3 ad lit. c) a § 5 ad lit. c). §§ 7 a 797 voj. tr. z. souhlasí úplně s §§ 236 a 523 ob. tr. z. Voj. tr. z. však obsahuje ještě zvláštní předpisy o opilosti, jichž vojenská kázeň a pořádek v činné službě vyžaduje a sice:

1. Zločinu proti kázni a řádu dopouští se ten, kdo opiv se, jest nezpůsobilým k řádnému nastoupení neb opatření služby a tím škodu způsobí, nebo kdo jsa úplně opilý, spáchal skutek, který jinak by se trestal dle § 7 a 797.

2. Přečinu proti kázni a řádu dopouští se ten, kdo ve službě se opije, avšak nezpůsobí tím ani žádné škody ani nespáchá skutek, který jinak by byl zločinem a

3. kdo pro opilství mimo službu již dvakráte disciplinárně byl trestán a přes to při podobném přečinu opětně byl přistižen (§ 269 ad lit. g) a h).

Příhláška dědická.

I. Pojem.

Dědická přihláška záleží v tom, že dědic sám neb skrze zmocněnce prohlašuje před soudem, že chce přijmouti dědictví mu napadlé; dědická přihláška spočívá na zásadě, že nikdo nemůže dědictví v držbu vzíti svémocně, nýbrž jen prostřednictvím soudu (§ 797 o. o. z.).

II. Obsah.

Dědická přihláška, dědicem neb jeho zástupcem vlastnoručně podepsaná, musí obsahovati:

a) průkaz důvodu dědického práva,
 b) prohlášení o přijetí dědictví a
 c) přijímá-li dědic bezvýminečně či s výhradou dobrodiní inventáře (podmíněná přihláška dědická (§§ 799, 800 o. o. z.). Zamítnouti jest přihlášku dědickou, jež se opírá o důvod práva dědického, po zákonu neexistující (rozh. ze dne 9. srpna 1882, č. 9073) neb spočívá na důvodu neplatném (rozh. ze dne 24. srpna 1887, č. 9532, sb. »Gl. U.« č. 11.721; rovněž tak přihlášku, jež opírá se o poslední pořízení, ve kterém jen odkazy jsou nařízeny (rozh. ze dne 16. června 1885, č. 6915, sb. »Gl. U.« č. 3036); nezbytno jest prohlášení, přijímá-li dědic bezvýminečně či podmínečně, a pro nedostatek jeho může odevzdání pozůstalosti dle okolností býti neplatným (rozh. ze dne 1. června 1873, č. 5643, sb. »Gl. U.« č. 5005). Důkaz důvodu práva dědického může býti podán i dodatečně (§ 122 pat. o říz. nesp.), ale pak nastávají následky v §§ 810, 819 o. o. z. vyloučené. Zákonné právo dědické prokázati lze rodokmeny, listem křestním, snubním a úmrtním.

III. Forma a lhůty.

Příhlášku podati jest zpravidla u sborových soudů písemně během stanovené lhůty, u soudů okresních ústně při stání, k tomu konci nařízeném, ač nebyla-li podána hned při úmrtním zápisu (§§ 115, 116 o říz. nesp.); ale i tu může dědic písemně se přihlásiti (§ 171 pat. o říz. nesp.). Jak lhůta tak i stání k podání přihlášky stanovené, mohou ze závažných důvodů býti prodlouženy až na jeden rok (§ 118 cit. pat.); prodloužení to působí nejen ve prospěch žadatele, nýbrž i ostatních spoludědiců (§ 119 cit. pat.). Lhůtu, již byl přihlásivší se dědic obdržel k důkazu práva dědického, může soudce z důležitých důvodů opětně prodloužiti (rozh. ze dne 5. října 1881 č. 11.334; časop. »Not. Ztg.« č. 37 z r. 1882). Není-li dědic v té korunní zemi, ve které sídlí soud, musí býti jeho podpis soudem neb notářem ověřen (§§ 8, 122 cit. pat.).

IV. Legitimace ku přihlášce dědické.

Osoby svépravné mohou dědictví bezvýminečně neb výminečně přijati neb i zamítnouti. Zástupcové dědiců nesvépravných nemohou beze svolení soudu dědictví ani zamítnouti ani bez podmínky přijati (§§ 805, 233, 282 o. o. z.). Zmocněnci potřebují k bezvýminečnému přijetí zvláštní plné moci (§ 1008 o. o. z.). Zemřel-li mezi tím dědic povoláný, nastupují v jeho práva, přijmouti neb zamítnouti dědictví, jeho dědicové, ač nebyli-li vy-